

הפרט והכלל?

פעולה ג'

מטרת הפעולה:

החניכים יבינו כי החשיבות שבהשקעה שבפרט סותרת לפעמים את ההשקעה שבכלל, וכן להיפך.

מבנה הפעולה:

- א. הסתירות האפשריות בין הפרט לכלל.
- ב. דיון על מחשבת האדם- למה הוא נתון יותר לפרט או לכלל? מדוע?
- ג. סקירת המערך.
- ד. הכנה לפעולה הבאה.

מהלך הפעולה:

- א. הסתירות האפשריות בין הפרט לכלל.

שלב א':

מחלקים את הקבוצה לקבוצות שוות של עד 10 חניכים בכל קבוצה.
מקריאים לחניכים את סיפור הרקע (נספח 1) ומחלקים לכל קבוצה כרטיס משימה קבוצתי (נספח 2).

הערה: ניתן לקבוע מראש את אופי הישוב שכל קבוצה תקים או לחילופין, ניתן לתת לכל קבוצה לעסוק בבעיה אחרת.

מחלקים לחניכים "כרטיסי בעיות" (נספח 3).

הערה: במהלך הפעולה רצוי לעבור בין החניכים ולשמוע את הלבטים של החניכים, כיחידים, באשר לדרכי ההתמודדות והפתרונות לבעיות שהוצבו בפניהם.

מחלקים לחניכים את שאר המשימות הקבוצתיות (נספח 4) וחומרי גלם (פלטטלינה, ניר, קרטון ועוד) ליצירת דגם הישוב ומנשר התעמולה.

שלב ב':

מכנסים את החניכים חזרה ומבקשים מכל קבוצה להציג את הישוב אותה היא הקימה ובייחודיותה.

החניכים יציגו את הלבטים והקשיים איתם התמודדות בבניית הישוב.

נדון עם החניכים על הבעיות המרכזיות שעלו ואיך החניכים פתרו אותם ומה היה "המחיר" לכל פתרון.

נדון עם החניכים אם זה אפשרי להכניס אנשים שונים למסגרת אחת והאם במדינת ישראל ניתן ליצור חיבור בין קבוצות שונות או שחייבים להפריד בין קבוצות שונות.

נדון עם החניכים בלבטים האישיים של החניכים בבחירתם במליאה היישובית.

1. דיון על מחשבת האדם - למה הוא נתון יותר לפרט או לכלל? מדוע?

מקריאים לחניכים את המכתב של גד עזרא הי"ד¹ לגלית (נספח 5)

נדון עם החניכים מה הם מרגישים בעקבות המכתב ומה הם חושבים על הדברים שגד עזרא הי"ד כתב.

באמצעות המכתב, מסבירים לחניכים את הסתירה שביציאה למלחמה בין הרגשות האישיים לבין הרגשות הכלליים ובהשתייכות לעם ישראל:

"שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו אלא ימחה זכרונו מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמה ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה" (רמב"ם, הלכות מלכים ומלחמותיהם, פרק ז' הלכה ט"ו).

2. סקירת המערך.

מעלים בפני החניכים את נושא הפעולה הראשונה הנוגעת להשקעה בהעצמה אישית של כל חניך ועל הנושא של הפעולה השנייה הנוגעת לחיבור לציבור וההשקעה בציבור.

שואלים את החניכים האם הדברים סותרים ואיך יודעים לבחור בין העצמה אישית לבין השקעה בכלל.

הערה: בדיון זה לא נגיע לישוב השאלה, אלא רצוי לתת לחניכים לדון בשאלה ולהסביר שבפעולה הבאה תרחיבו על כך.

בנוסף, בקובצות לקראת / אחרי גיל מצוות ניתן לדון גם במחוייבות במצוות, בדגש על מצוות השייכות לציבור. עם בנים לדוגמא: תפילה במניין.

לסיכום: נחלק לחניכים את מאמרו של ד"ר צבי צמרת (נספח 6) ונדון בקריאה שלו האם היא קריאה לביטול האדם הפרטי כדי לשרת את הציבור או, הקריאה היא לאדם הפרטי לקיים את חייו כפי שהוא רוצה במקום בעל חשיבות ואידאל של שליחות.

המלצה לפעולה: במהלך הפעולה נצלם את החניכים במצלמה שאינה תקנית (לדוגמא מצלמת פילים בלי פילים או מצלמה דיגיטלית ללא מסך תצוגה).
לא נאמר לחניכים מדוע אנו מצלמים אותם ולא נאמר או נראה להם שהמצלמה אינה תקנית.
במהלך סקירת המערך נשאל את החניכים אם הימצאות המצלמה השפיעה על מעשיהם ואם כן באיזה צורה.

3. הכנה לפעולה הבאה: נבקש מהחניכים לשים לב למצבים השונים בחיי היום-יום, בשימת דגש על המצבים בהם אנו בוחרים להשקיע בעצמנו לעומת המצבים בהם אנו בוחרים להשקיע בכלל. בנוסף, נבקש מהחניכים לאפיין איך בוחרים בכל מצב מה לעשות.

נספח 1

אתם שייכים לקבוצה שעומדת להקים ישוב קהילתי חדש. כולכם איבדתם את מקום התעסוקה שלכם במקומות מגוריהם הנוכחיים. המצב הכלכלי בארץ הולך ומחמיר. האבטלה גוברת. מקורות הפרנסה הולכים ומצטמצמים. בגלל הקיצוצים פוטרם כולכם מעבודתכם. על מנת לפתור את בעיית האבטלה, קבעה הממשלה מדיניות, לפיה נדרש מפליטי שוק העבודה להתקבץ יחד ולהקים ישובים חדשים. הממשלה מבטיחה לכם תקציב לישוב חדש, ומתחייבת לפתח מקורות תעסוקה, אך הארגון החברתי של הישוב תלוי בתושבים עצמו, כלומר, - בכם! אין לכם ברירה אלא להצטרף לישוב החדש, כי אם לא - תישארו מובטלים, ללא כל הכנסה. כולכם חברים במועצת הישוב. עליכם לקבוע מדיניות לגבי אופי הישוב וצורת החיים בו. עליכם להשתדל להגיע להחלטות משותפות במספר עניינים עקרוניים, על מנת שתוכלו לקיים חיים סדירים, ביישובכם החדש.

נספח 2

כרטיס משימה קבוצתי

משימה 1 - עליכם לתכנן את סוג הישוב: עיר, כפר, מושב, קיבוץ, עיירה.

צורת המגורים - בתים בודדים, שיכונים.

אופי השכונה - מעורבות, נפרדות.

משימה 2 - עליכם להחליט על מקום הישוב בארץ (במרכז הארץ, בגבול, בגליל,

בדרום, מעבר לקו הירוק וכו').

משימה 3 - עליכם לבחור שם לישוב.

משימה 4 - לרשותכם עומד תקציב של 3 מליון ש"ח להקמת מוסדות ציבור

עליכם להחליט כיצד לחלק אותו. להלן העלויות:

העלויות:

150,000 ש"ח	גן ציבורי.	650,000 ש"ח	בית ספר (ממ"ד/ת"ת/
300,000 ש"ח	בית הכנסת.	ישיבה קטנה/ ישיבה	
1,000,000 ש"ח	מקלטים.	תיכונית/ אולפנא).	
400,000 ש"ח	תיאטרון.	1,100,000 ש"ח	ישיבה/ מדרשה.
		300,000 ש"ח	קולנוע.
		100,000 ש"ח	מגרש ספורט.
		1,200,000 ש"ח	איצטדיון.
		150,000 ש"ח	ספריה.
		40,000 ש"ח	מגרש משחקים.
		500,000 ש"ח	בריכת שחיה.
		300,000 ש"ח	בית תרבות.
		50,000 ש"ח	מועדון.
		150,000 ש"ח	מקווה טהרה.
		250,000 ש"ח	גן ילדים.

משימה 5 - עליכם לקבל החלטות לגבי מספר נושאים. בקשו מהמדריך/ה
2-3 כרטיסיות. קיימו דיון ביחס לנושאים ולבעיות המועלים בכל כרטיס.

כרטיסי בעיות להלן:

כרטיסיה 1

בתוקף תפקידכם אתם משמשים גם כוועד קבלה. בשלב זה עליכם להחליט על קבלת 10 משפחות נוספות לשוב, עליכם לבחור אותו מתוך הפניות הבאות. האם תקבלו אותן? כמה משפחות תקבלו מכל קבוצה?

א. קבוצת יהודים חרדים בעלי אמצעים מעוניינת להיקלט בשוב, אך להקים בשכונה נפרדת.

ב. קבוצת עולים חדשים, רפורמים מאנגליה, שאינם דוברי עברית, מעוניינת להצטרף לשוב, ולהקים בו מפעל מחשבים.

ג. זוגות צעירים משכונות מצוקה.

ד. משפחה ערבית משכילה.

ה. קבוצת יוצאי קיבוצים של השומר הצעיר.

כרטיסיה 2

אתם מתלבטים בנושא בניית בתי ספר וגני ילדים.

א. האם תקימו בית ספר אחד, בו ילמדו כולם, או מספר בתי ספר, לפי השקפות התושבים? (עליכם לקחת בחשבון את עלות הקמת בית ספר - בהתאם לתקציב שעומד לרשותכם).

ב. מה תהיה תוכנית הלימודים במוסדות החינוך ביישובכם? אילו מקצועות ילמדו?

ההנחה שכל כיתה לומדת 30 שעות שבועיות, כיצד תחלקו את השעות בין המקצועות השונים?

ג. האם יהיה מוסד חינוכי על-תיכוני? מאיזה סוג?

כרטיסיה 3

מתארגן בשוב חוג פציפיסטי, שפועל להפצת רעיון השלום העולמי ומטיף נגד גיוס חובה לצה"ל. כיצד תתייחסו לקבוצה זו? האם יורשה מיעוט זה לפעול בהתאם לעקרונותיו? לקיים חוגי בית? לפרסם מודעות? לארגן הפגנות? האם יזכו בחופש ביטוי?

כרטיסיה 4

עליכם להחליט על אופי השבת בישוב.

- א. האם תהיה תחבורה ציבורית בשבת?
- ב. האם תאפשרו נסיעות פרטיות בשבת בתחומי הישוב?
- ג. האם תסכימו שתהיה צפירה שתודיע על כניסת השבת (בדומה לצפירת יום הזיכרון)?
- ד. האם תדרשו שהחנויות תהיינה סגורות בשבתות, חגים וימי זיכרון? המסעדות ובתי הקפה?
בתי השעשועים בישוב?
- ה. כיצד, אם בכלל, תורגש אווירת השבת בישוב?

כרטיסיה 5

מספר יזמים הגישו בקשות לפתיחת מרכז מסחרי בישוב. אתם יכולים לאשר הקמת 7 חנויות ובתי עסק (כולל בנקים, מסעדות וכו').

- א. ערכו רשימה של סוגי העסקים.
- ב. קבעו תנאים לקבלת הרשיון. כגון:
 - כשרות: האם תדרשו שמירת כשרות?
 - שבת: האם תחייבו שמירת שבת וחגים?
 - מטבע: האם הדולר יהיה הילך חוקי? רק השקל? אולי זוז, או מטבע אחר.
 - שילוט: האם תידרשו שילוט בעברית, או שהדבר יהיה נתון לשיקול דעתם של בעלי החנויות? האם תאסרו שילוט באנגלית?
 - מיסים: כיצד תגבו מיסים? כיצד תענישו את מעלימי ההכנסות?

כרטיסיה 6

אמרן ידוע הגיש בקשה להקים, על חשבוננו, קאונטרי-קלאב, שיכלול פעילויות רבות ומגוונות: הצגות תיאטרון, סרטים, חוגים, משחקי חברה, ריקודים, הופעות להקות מחול, הופעות של אומנים אורחים מחו"ל, בריכת שחיה, סאונה ומועדון בריאות, מגרשי ספורט ועוד.

א. האם תאשרו את הבקשה?

ב. האם תדרשו שלמועדון יהיה שם עברי?

ג. האם תהיו מוכנים להשקיע חלק מתקציבכם במימון הפעילויות במועדון? אילו?

ד. האם תדרשו פיקוח על הפעילות? האם תטילו הגבלות? כגון:

- בעל המועדון דורש שהמועדון יפעל, משיקולים כלכליים, בעיקר בשבתות. מהי עמדתכם?

- האם תתירו או תעודדו:

הצגות מחאה של שכבות מצוקה?

הרצאות והצגות המביעות תמיכה בפלשתינאים?

מופעים אלימים?

פעילות של גורמים שמטרתם החזרה בתשובה?

כרטיסיה 7

אתם עומדים להקים מפעל תעשייתי ותזדקקו לסיוע בכח-אדם מבחוץ האם תאפשרו

לבני מיעוטים לעבוד במפעלכם? לעובדים זרים מחו"ל?

נספח 4

משימה 6 - עליכם לחבר מנשר תעמולה, בו תנסו לשכנע אנשים נוספים להצטרף

לישוב שלכם.

משימה 7 -

לאחר שדנתם ותכננתם, וקבלתם החלטות עקרוניות. אתם יכולים לגשת לבנות את הישוב עצמו (בהתאם לחלוקה התקציבית עליה החלטתם, וכן על סמך ההחלטות שקבלתם):

א. השתמשו בחומרים העומדים לרשותכם (פלטטלינה, בריסטולים, טושים מספרים וכו') ובנו את דגם הישוב.

ב. רשמו את המנשר על גיליון ניר גדול.

ג. אל תשכחו לציין את שם הישוב. מקומו הגיאוגרפי והדגל (או הסמל) במקום בולט.

נספח 5

ט"ז אדר ה'תשס"ב

גליתי שלי יקרה

אם המכתב הזה יגיע אליך סימן שקרה לי משהו.

היום בבוקר קיבלנו הודעה שהמבצע המתוכנן מאתמול יתבצע בעז"ה היום.

אמרתי לך שהמבצע השתנה והוא לא מה שהיה צריך להיות-

לא רציתי להדאיג אותך יקרה שלי.

היה לי מאד קשה לא לספר לך את האמת אבל העדפתי את זה מאשר

תשתגעי מדאגה - "משנין מפני השלום" - גם השלום הנפשי של

האדם אותו אוהב יותר מכל עלי האדמות.

אהובה שלי, אני מרגיש שמצד אחד אין דבר שאני רוצה בעולם יותר

מלהיות איתך, לאהוב אותך ולהקים איתך בית ומשפחה, אבל מצד

שני אין דבר שאני רוצה יותר מלצאת למבצע הזה ולהכות את

הנבלים האלה מכה כזו גדולה כדי שלא יחשבו אפילו לעשות עוד

פיגוע או אירוע חבלני ויקחו בחשבון שכל פעם שיעשו זאת נכה

אותם במקום הכי כואב שיכול להיות, ונהיה מוכנים לשלם את המחיר.

אני מוכן להיות המחיר הזה.

אל תכעסי עלי אהובתי אבל ברגעים כאלה הרגש הכלל ישראלי שלך

הוא זה שאמור להוליך אותך ועליך להלום ברשעה כאילו אין לך חיים

פרטיים. "בצבאות דוד היו נותנים גט כריתות לפני יציאה למלחמה"

(תסתכלי ב"לאמונת עתנו" חלק ד').

יפה שלי, אני אוהב אותך כל כך והצער היחיד שלי הוא העובדה

שאת תצטערי ושאני לא אזכה להיות זה שיגרום לך להיות מאושרת.
הרי אין דבר בעולם שמגיע לך יותר מאושר. לכן אני מבקש מקסימה
שתהיי מאושרת! שתשמחי, שתאהבי ושתפרחי - כי כך ראוי לך.
אני תמיד אשגיח עליך מאיפה שאני אהיה ואדאג שתיפגשי עם אדם
שיסב לך אושר יותר ממני.
חמודה אל תשכחי - הכל לטובה ואם זה מה שבחר רבוש"ע אז זה מה
שצריך להיות. לנו נשאר רק לקבל זאת באהבה.
אני אוהב אותך ותמיד אוהב אותך ותדעי שהדבר שנמצא לי בראש תמיד,
זו רק את, גם ברגעים האלה וגם אני בטוח שברגע שיקרה לי מה שקרה,
את תהיי הדבר האחרון שעליו אחשוב ואפרד מהעולם בידיעה שהייתי
הכי מאושר שיכול להיות וזה בזכותך.
תחשבי על זה שהפכת אותי לשמח ולמאושר שבאדם והבאת אותי להשגות
שכל חיי רק חלמתי להגיע אליהם.
אני אוהב אותך יקירה ומודה לך על כל הטוב והאושר שהשפעת עלי בזמן
שהיינו ביחד.
בעצם לא היינו ביחד אלא אנחנו תמיד יחד גם מלפני שבאנו לעולם וגם
לאחר שנפרדנו ממנו אנחנו יחד.
תזכרי את זה יקרה שתמיד תמיד אנו יחד הרי שורש נשמתנו יחד.
"כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד" - הכל לטובה גם זה, אני מבטיח לך
שאיפה שאני נמצא זהו המקום הנפלא ביותר שקיים, אני לא סובל ולא
מצטער, הצער היחיד שלי הוא על הצער שיגרם למי שנשאר - לך ולמשפחה
ולחברים. תפיצי את הבשורה יקרה - "אין יאוש - תמיד להיות בשמחה"
זה מה שאני מבקש ממך גם אם זה קשה.
אני יודע שממך אני יכול לבקש זאת בגלל שאני מכיר את השמחה והאושר
הטבעיים שקורנים ממך תמיד ושבהם כל כך התאהבתי והם מה שמשכו אותי
אליך בהתחלה כשראיתיך לראשונה.
יקרה שלי, אהובה שלי, אני אוהב אותך ותמיד אוהב, רק תבטיחי לי שתמשיכי
הלאה ולא תתני לסדום לנצח - את המנצחת וכך צריך להיות וכך נכון שיהיה.
אוהב אותך לעד ולנצח נצחים ותמיד נמצא איתך.

נספח 6

ביקורי הראשון בקריית שמונה, עם ההחלטה לעבור מירושלים אליה, היה לקראת אותו 17 במאי. את פני קידמה שדרת ספסלים עטורי כתובות צבע אדומות: "הצביעו _____ שהרי _____ נגד הקיבוצים".

נימוקה המכריע של אותה מפלגה היה- "הצביעו למעננו- אנו נגד הקיבוצים".

נימוק עיקרי, חזק, שניתן לתמצתו לכתובת בחירות בת כמה מילים.

צריך להודות: גם תעמולה זו השפיעה.

סיסמה שאינה נתפסת ע"י הקהל איננה הופכת לתעמולה.

מאותם ימים חלפו כבר למעלה משנתיים. כתובות הצבע עדיין קיימות. הקריאה היא עדיין חרוטה.

עדיין בולטת באדום על ספסלי פלסטיק כתומים. הקריאה עדיין זועקת.

היום אני תושב קריית שמונה. כמעט לכל דבר.

עיר עם הרבה יופי, שונה מכל דימוי מקובל שלה, משפחתית מאוד, חמה מאוד, אנשיה (ולא

פקידיה) קולטים היטב.

מערכת החינוך שלה- ברובה מעולה. הפעילות התרבותית מרובה ועוד ועוד.

ומזווית הראייה המעורבת של איש קריית שמונה- שעדיין די זר וחדש בתוכה בכדי להיות "ניטרלי",

מה יסוד כוחה של אותה תעמולה ארסית נגד הקיבוצים? מה לייעץ לידידים הרוצים בכנות לבטל

את יסודותיה של אותה טינה אנטי קיבוצית המסתתרת בבסיס התעמולה המצוטטת?

אבליט הפעם צד פחות מובלט:

ניזקה של ההתנדבות הקיבוצית בעיירות הפיתוח. בקריית שמונה כיום למעלה מארב מאות

מתנדבים חיצוניים וזמניים, המתנדבים הם מסוגים שונים:

אנשי חו"ל מ"שירות לעם" ובני של"פ מבתי ספר במרכז הארץ, חיילות נח"ל, חיילות מחילות

אחרים ו"סתם אזרחים": צעירים אנשי ארגונים וולונטרים ופנסיונרים, חברי תיאטרון שנסו זמנית מן

הבוהמה ובנות דתיות מ"שרות לאומי".

חברי גרעין "עודד" וקיבוצניקים רבים הבאים מידי יום או מידי ימים אחדים מקיבוצי הסביבה.

הייתכן שאותם מתנדבים אינן עושים זאת בדרך הנכונה?

לעניות דעתי שלוש הן בעיות העיקריות של קריית שמונה:

חוסר יציבות האוכלוסייה: לארבעה עשר אלף התושבים הנוכחיים "חטורת" כבדה- כמעט מאה

אלף איש עזבו את קריית שמונה משך שנות קיומה.

דימוי עצמי נחות: לרבים מהתושבים הרגשת נחיתות גדולה יחסית לערים אחרות, למרכזים אחרים. האורות במרכז הארץ נוצצים יותר, עליונים יותר.

מנטליות של תלות: עיר "מסורת" של תלות, של סעד של "שנור". תלות בנותנים בלמעלה, בסעד מן החוץ.

הפעילות ההתנדבותית החיצונית והזמנית, עלולה "לתרום" לשלוש בעיותיה העיקריות של קריית שמונה:

היא מוסיפה לתחושה של "תחנת רכבת", היא מסייעת לרגשי הנחיתות, היא מטפחת את מנטליות הסעד והתלות.

לעניות דעתי, רצוי ביותר כי חברי קיבוצים, וכל אחד אחר לא יתנדבו לעבודה בעירות הפיתוח, אלא, יעבדו בתוכן תקופת חיים משמעותית בתמורה מלאה.

עדיף בעיני כי הטובים ישולבו בכל הרמות במערכות העבודה הרגילות..

רק אם יתנו דוגמא אישית אחרת ויבליטו את העובדה כי אינם "עושי טובה" בעבודתם, תצמחנה עיירות הפיתוח.

והיה אם בכל אופן תמשכנה ההתנדבויות יש לשנן היטב כי רצויות רק פעילויות ממושכות (הנמשכות כמה שנים) מתכננות.

אפשרויות רק יוזמות המסייעות להעביר את השרביט לאנשי המקום ולטפח בהם מעורבות ואחריות.

אם נמשיך בהתנדבות ראוי לנו ללמוד על דרך ההתנדבות הנכונה מכמה הלכות צדקה על פיהן נהגו אבותינו במשך הדורות:

רצויה התנדבות אנונימית, רק לא פילנתרופית ראוותנית, רק לא התנדבויות גאוותניות ומשפילות.

להתנדבות מתבקש שילוב עם חינוך לעבודה. רצויה תמיכה המצטרפת לתביעה ונשיאה עצמית בנטל.

רק לא התנדבות של מותרות, רק לא התנדבות המזרימה כספים ופעילויות של שובע.

רצויה התנדבות המחפשת כל הזמן את הדרך להתבטלותה, לחיסולה.

רצון טוב כידוע, יכול להזיק. כוונות טובות, כבר אמרו, עלולות להוליך אל הגהנום.

עכשיו דרושה מחשבה עמוקה יותר. עכשיו, יותר מאי פעם, דרוש ביטול המסגרות הישנות.

עצתי לידידים: חידלו להתנדב! חפשו דרכים לעבודה בתמורה. ולמצער- חישובו על התנדבות אחרת: נסתרת, מחנכת, צנועה ושואפת כל הזמן להתבטלותה.

(חידלו להתנדב / ד"ר צבי צמרת)